

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 vtrum deuotio sit actus religionis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

In eodem articulo dubium occurrit pro conclusione, & ratio-
ne pro quanto dicitur, quod deuotio est specialis actus voluntatis,
& quod prompta voluntas &c. Nam cum omne nomen vni
significet, vt dicitur 4. Meth. aut deuotio significet ipsum actum
voluntatis, aut qualitatem eius, puta, promptitudinem. Si signifi-
cat actum, cu nullus
actus voluntatis, nisi
sine naturalis, quem
occulis non esse de-
uotionem, sic prom-
ptus, sed sit ex habi-
tudo, uel inclinatio
ad inclinatio: non
autem particulari pro
promptitudinem, quod
deuotio non signifi-
cat promptam volun-
tatem. Si vero signifi-
cat promptitudinem,
quod promptitudo non
est actus, sed quali-
tas, seu modus actus,
sequitur quod deuotio
non sit specialis
actus voluntatis.

¶ 2 Præ. Nullus specialis actus
inuenitur in diuersis generibus
actuum: sed deuotio inuenitur
in diuersis generibus actuum sci-
licet in actibus corporalibus, &
etiam spiritualibus: dicitur enim
aliquis & deuote meditari, & de-
uotegenuslectere. ergo deuotio
non est specialis actus.

¶ 3 Præ. Omnis actus specialis
aut est appetitiuus, aut cognosciti-
uus virtutis: sed deuotio neutri
earum appropriatur, vt patet di-
scutenti per singulas species ac-
tuum utriusque partis, quæ su-
per enumerata sunt. ergo deuotio
non est specialis actus.

SED CONTRA est, quod acti-
bus meretur, vt supra habitum
est: sed deuotio habet speciale
rationem merendi. ergo deuotio
est actus specialis.

RESPON. Dicendum, quod
deuotio dicitur ad deuotendo: vn-
de deuoti dicuntur, qui seipfos
quodam modo Deo deuot, ut ei
se totaliter subdat. Propter quod
& olim apud Gentiles deuoti di-
cebantur, qui seipfos idolis deuo-
uebant in mortem pro sui exer-
citus salute, sicut de duobus De-
cibus Titus Lilius narrat. Vnde de
uotio nihil aliud esse videtur,
quam voluntas quadam prom-
pte tradendi se ad ea, quæ perti-
nent ad Dei famulatum: Vnde
Exod. 35. dicitur, quod multi-
tudo filiorum Israel obtulit mente
promptissima, atque deuota pri-
mitias domino. Manifestum est
autem, quod voluntas prompte
faciendi quod ad Dei seruitium
pertinet, est quidam specialis ac-
tus: vnde deuotio est specialis
actus voluntatis.

AD PRIMUM ergo dicendum,
quod mouens imponit modum
motui mobilis. Voluntas autem
mouet alias vires animæ ad suos
actus, & voluntas secundum quod
est finis, mouet seipsam ad ea,
quæ sunt ad finem, vt supra habi-
bitum est. Et ideo cum deuotio
sit actus voluntatis hominis offer-
rentis seipsum Deo ad ei ser-
uiendum, qui est vltimus finis,
consequens est, quod deuotio
imponat modum humanis acti-
bus, siue sint ipsius voluntatis
circa ea, quæ sunt ad finem: siue

itali impulsu mouetur habens charitatem ut sic, quod voluntas
Dei amici se mouet. Vnde scriptum est. Qui adheret Deo, vnus
spiritus est cum eo. Eadem quoque charitas mediante religione,
vltan.

In responsione ad primum eiusdem articuli aduerte, quod cum
actus voluntatis respectu finis sint tres, scilicet frui, & intendere,
vt in principio q. 8. præcedentis libri patet, & deuotio, vt hic di-
citur, importet actum voluntatis respectu finis, & sit actus ho-
minis offerentis seipsum Deo ad eius cultum, consequens est, quod
deuotio significet il-
lum voluntatis actum,
qui est uelle, non qua-
litercumque, sed ut
habet pro fine, ac ratio-
ne uolendi Dei,
& pro eo quod est
ad finem, ac re uolita-
te, & sua in cultu
diuino. In superiori
namque libro dictum
est, quod uelle est actus
respectu finis, non
solum absolute, sed
etiam respectu finis
positi in his, quæ sunt
ad finem. Actus autem
voluntatis hominis
offerentis seipsum
Deo ad eius cultum,
importat huiusmo-
di uelle. Nam talis
actus, ut in litera di-
citur, est respectu fi-
nis, & claudit etiam
ea, quæ sunt ad finem,
scilicet seipsum quod offert,
& cultum diuinum,
in quo se offert. Sic
ergo deuotio, quæ præ-
cipuus est religionis
actus, importat primo
prompte uelle
diuini honorem in
nostra exercitatio-
ne sui cultus, & inde
prouenit præp-
ta electio oportuno-
rum ad hoc, & prom-
pta executio contem-
nentium. Cuius si-
gnum est, quod per-
sonæ uere deuotæ,
cum percipiunt aliquid
esse pro diuino
cultu agendum, prom-
ptæ adeo sunt gau-
deant se aliquid hu-
iustmodi operaturas,
& operari.

etiam sint aliarum potentiarum,
quæ a voluntate mouentur.
AD SECUNDUM dicendum,
quod deuotio inuenitur in di-
uersis generibus actuum, non si-
cut species illorum generum, sed
sicut motio mouentis inuenitur
uirtute in motibus mobilium.

AD TERTIUM dicendum, quod
deuotio est actus appetitiuus par-
tis animæ, & est quidam motus
voluntatis, vt dictum est est.

ARTICVLVS III.

Utrum deuotio sit actus religionis.

AD SECUNDUM sic proce-
ditur. Videtur, quod deuotio
non sit actus religionis. Deuo-
tio enim, vt dictum est, ad
hoc pertinet, quod aliquis se Deo tra-
dat: sed hoc maxime fit per cha-
ritatem, quia, vt Dionysius dicit 4.
cap. de diu. nom. Diuinus amor
extasim facit, non finis amantes
sui ipsorum esse, sed eorum, quæ
amant. ergo deuotio magis est
actus charitatis, quam religionis.

¶ 2 Præ. Charitas præcedit religio-
nem: deuotio autem uidetur præ-
cedere charitatem, quia charitas
in scripturis significatur per ignem,
deuotio uero per pinguedinem,
quæ est ignis materia. ergo deuotio
non est actus religionis.

¶ 3 Præ. Per religionem homo
ordinatur solum ad Deum, ut
dictum est: sed deuotio etiam ha-
betur ad homines. dicitur enim
aliqui esse deuoti aliquibus san-
ctis uiris: & etiam subditi dicun-
tur esse deuoti dominis suis, si-
cut Leo Papa dicit, quod Iudei
quasi deuoti Romanis legibus,
dixerunt. Non habemus Regem
nisi Cæsarem. ergo deuotio non
est actus religionis.

SED CONTRA est, quia deuo-
tio ad deuotendo dicitur, ut
dictum est: sed uotum est actus reli-
gionis. ergo & deuotio.

RESPON. Dicendum, quod
ad eandem uirtutem pertinet uel
le facere aliquid, & promptam uo-
luntatem habere ad illud faciendum:
quia utriusque actus est idem obie-
ctum. Propter quod, ut Philo. di-
cit in 5. Ethic. iustitia est, qua uo-
lunt homines, & operatur iusta.

In corp. art.

Infra q. 89.
art. 3. ad 1.
& a. 15. cor.
Et q. 104.
art. 3. ad 1.
Art. præc.

Cap. 4. par.
1. non mul-
tum remote
a fine.

Art. 1. q. præ-
ced.

Super Questionis
octuagesima secunda
Articulum secun-
dum

In ser. 8. de
Passione do-
mini circa
Princip.

Art. præc.

Lib. 5. cap. 1.
in princip.
tom. 5.

ut sanctitas est, applicat mentem Deo ve subditam honorando, & propter mentem cetera ad honorem, & cultum Dei. Mediane vero religione ut religio est, applicat hominem ad ipsa opera diuini cultus, ut in littera dicitur, & prius declaratum fuit.

In responsione ad 3. in eod. artic. habes explicite distinctam significationem alterius rationis in speciali huius nominis, deuotio, ab ea, qua vitur in proposito, nec altera earum est impropria. Nec est propterea nomen æquiuocum, sed potius analogum. Proportionaliter namq; ad Deum, & dominos voluntas affecta, se habet in diuerso famulatu.

¶ Super Questionis octuagesime secunde Articulu tertium.

In arti. 3. eiusdem q. 82. nota causas deuotionis intrinsecas, duas, scilicet alteram ex parte meditationis Dei, & beneficiorum suorum: alteram ex parte meditationis propriorum defectuum. In prima sunt bonitas, misericordia, charitas &c. Dei erga hominem, & me, beneficiaq; creationis ad imaginem suam, redemptionis, baptismi, inspirationum, uocationum per se, vel alios, expectationis ad penitentiam, Eucharistia, preseruationis a tot periculis animæ & corporis, angelicæ custodiæ, & reliquorum beneficiorum singularium. In secunda, sunt defectus culpæ, & pena tam in præterito, quam in præsentem, labilitas ad peccandum, dissipatio propriæ substantiæ, assuefaciendo cogitatus & voluntates & inclinationes aliarum suarum uirium ad malum, habitatio in regione longinqua ab amicitia & conuersatione diuina, peruersitas affectus magis temporalia, quam spiritalia commoda, vel incommoda sentientis, nuditas a uirtutibus, uulnera ignorantie, malitiæ, in-

Manifestum est, autem, qd operari ea, quæ pertinent ad diuinum cultum, seu famulatum, pertinet proprie ad religionem, ut ex prædictis patet. Vnde etiã ad eam pertinet habere promptam uoluntatem ad huiusmodi exequenda, quod est esse deuotum: & sic patet, qd deuotio est actus religionis.

AD PRIMVM ergo dicendũ, qd ad charitatem pertinet immediate, quod homo tradat seipsum Deo, adhærendo ei per quãdam spiritus unionem: sed quod homo tradat seipsum Deo ad aliqua opera diuini cultus, hoc immediate pertinet ad religionem: media te autem ad charitatem, quæ est religionis principium.

AD SECVDVM dicendum, quod pinguedo corporalis & generat per calorem naturalem digerentem, & ipse naturalis calor habet pinguedinem, quasi eius nutrimentum. Et similiter charitas & deuotionem cauatur, in quantum ex amore aliqui redditur promptus ad seruiedum amico, & etiam per deuotionem charitas nutritur, sicut & quilibet amicitia conseruatur, & augetur per amicabile operum exercitium, & meditationem.

AD TERTIVM dicendũ, quod deuotio, quæ habetur ad sanctos Dei mortuos, uel uiuos, non terminatur ad ipsos, sed transit in Deum, in quantum scilicet in ministris Dei Deum ueneramur. Deuotio autem quam subditi dicuntur habere ad dominos temporales, alterius est rationis: sicut & temporalibus dominis famulari differt a famulatu diuino.

ARTICVLVS III.

Utrum contemplatio, seu meditatio sit deuotionis causa.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, qd contemplatio seu meditatio sit deuotionis causa. Nulla enim causa impedit suum effectum: sed subtiles meditationes intelligibilium multoties deuotionem impediunt. ergo contemplatio, seu meditatio non est deuotionis causa.

¶ 2 Præter. Si contemplatio esset propria, & per se deuotionis causa, oporteret qd ea q sunt altioris contemplationis, magis deuotionem excitarent: huius autem contrarium apparet. frequenter. n. maior deuotio excitatur ex consideratione passionis Christi, & alijs miseris humanitatis ipsius, quam ex consideratione diuinæ magni-

tudinis, ergo contemplatio non est propria deuotionis causa. ¶ 3 Præter. Si contemplatio esset propria causa deuotionis, oporteret quod illi, qui sunt magis apti ad contemplationem, essent etiam magis apti ad deuotionem, cuius contrarium uidemus: quia deuotio frequenter magis inuenitur in quibusdam simplicibus uiris, & in femineo sexu, in quibus inuenitur contemplationis defectus. ergo contemplatio non est propria causa deuotionis.

SED CONTRA est, quod in Psal. 38. dicitur. In meditatione mea exardescet ignis: sed ignis spiritualis causat deuotionem. ergo meditatio est deuotionis causa.

RESPOND. Dicendum, quod causa deuotionis extrinseca, & principalis Deus est, de quo dicit Ambr. super Lucã, quod Deus, quos dignatur uocat, & quæ uult religiosum facit: & si uoluerit, Samaritanos ex inuotio deuotio fecisset. Causa autem intrinseca ex parte nostra, oportet quod sit meditatio, seu contemplatio.

Dicitur * est enim, quod deuotio est quidam uoluntatis actus ad hoc, quod homo prompte tradat ad diuinum obsequium. Omnis autem actus uoluntatis ex aliqua consideratione procedit, eo quod bonum intellectum est obiectum uoluntatis. Vnde & Augustinus dicit in lib. de Trin. quod uoluntas oritur ex intelligentia. Et ideo necesse est quod meditatio sit deuotionis causa, in quantum scilicet homo per meditationem concipit, quod se tradat diuino obsequio.

AD QUOD quidem inducit duplex consideratio. Vna quidem, quæ est ex parte diuinæ bonitatis, & beneficii ipsius, secundum illud Psal. 72. Mihi ad hærerè Deo bonum est, & ponere in domino Deo ipse meam; & hæc consideratio excitat dilectionem, quæ est proxima deuotionis causa. Alia uero est ex parte hominis considerans suos defectus, ex quibus indiget, ut Deo innitatur, secundum illud Psal. 120. Leuaui oculos meos in montes, vnde ueniat auxilium mihi. Auxilium meum a Dño, qui fecit celum, & terram: & hæc consideratio excludit presumptionem, per quam aliquis ipeditur, ne Deo se subiciat, dum suæ uirtuti innimit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod consideratio eorum, quæ nata sunt dilectionem Dei excitare, deuotionem causant. Consideratio uero quoruscumq; ad hoc non pertinentiũ, sed ab eis mente distrahentiũ, impedit deuotionem.

q. 82. art. 3.

In 4. cor. 4. dist. 15. q. 4. ar. 3. q. 2. cor. Et ma. q. 11. art. ad 7.